

Civilās aizsardzības vēsture

Publicēts: 31.05.2021.

Civilā aizsardzība (CA) kā valsts aizsardzības sistēmas sastāvdaļa attīstības gaitā pilnveidojusies, sākot no 1934.gadā Latvijā ieviestās vietējās pasīvās pretgaisa aizsardzības sistēmas līdz mūsdienām. CA pirmsākumi saistīti ar aviācijas parādīšanos Pirmā Pasaules kara laikā (1914-1918), kad daudzās valstīs organizēja vietējo pretgaisa aizsardzību.

Jau 20.gs. trīsdesmito gadu sākumā Latvijā pieņēma vairākus likumus un izdeva attiecīgas instrukcijas par pasīvo aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa, iedzīvotāju apgādi ar gāzmaskām, patvertņu celtniecību u.c.. Vietējā pretgaisa aizsardzība bija pakļauta Iekšlietu ministrijai.

1961.gadā vietējo pretgaisa aizsardzības sistēmu transformēja par civilo aizsardzību, izmainot tās funkcijas - CA kā valsts aizsardzības pasākumu sistēmas sastāvdaļas uzdevums bija plānot un realizēt pasākumus, lai aizsargātu iedzīvotājus, nodrošinātu tautsaimniecības objektu darbībai nepieciešamos apstākļus kara laikā, veiktu glābšanas un neatliekamās avārijas un atjaunošanas darbus, ja pretinieks lietojis masveida iznīcināšanas ieročus.

Padomju Savienībā, t.sk. arī Latvijā, īpašu uzmanību CA pievērsa aukstā kara laikā, kad galvenais uzdevums bija iedzīvotāju aizsardzība iespējamā kara gadījumā, pielietojot atomieročus un ķīmiskos ieročus.

Latvijā par CA sistēmas darbību atbildēja Ministru Padomes priekšsēdētājs, darbu plānoja, organizēja un kontrolēja LPSR CA štābs, kas operatīvi bija pakļauts arī Baltijas kara apgabalam. Ar PSRS Aizsardzības ministra pavēli par LPSR CA štāba priekšnieku, Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieku nozīmēja: 1965.gadā ģenerālmajoru A.Smironovu, 1976.g. ģenerālmajoru H.Ābolu, 1985.g. ģenerālmajoru I. Bruņinieku.

CA štāba operatīvajā pakļautībā bija Sužos dislocēti CA pulks un radiācijas un ķīmiskās izlūkošanas vads, kā arī pārvietojamais sakaru mezgls Siguldā.

Rīgā un tās rajonos, republikas pakļautības pilsētās (Daugavpili, Liepājā, Ventspilī, Rēzeknē, Jelgavā un Jūrmalā), republikas rajonos darbojās CA štābi militārpersonu vadībā. Kara gadījumam tika paredzēta esošo štābu papildināšana uz mobilizācijas rēķina.

Iedzīvotāju izglītošanai rīcībai katastrofās republikā darbojās 15 dažāda līmeņa civilās aizsardzības kursi, tai skaitā Republikas civilās aizsardzības kursi ar savu bāzi Rīgā, Pētersalas ielā 10, gada laikā apmācot ap 10-12 tūkstošiem cilvēku, t.sk. dažāda līmeņa amatpersonas un speciālistus.

Ik gadu tika organizētas civilās aizsardzības mācības 5 - 6 rajonos un vienā no republikas pakļautības pilsētām. Republikas mācības organizēja reizi trijos gados. Mācību scenāriju un programmu sagatavoja Civilās aizsardzības štābs, saskaņojot ar Ministru padomes priekšsēdētāju, kurš bija atbildīgs par civilās aizsardzības sistēmas gatavību valstī.

Pēc avārijas Černobiļas AES, Armēnijā notikušās zemestrīces un vairākām citām lielām katastrofām CA pārorientēja gatavībai likvidēt avāriju un katastrofu sekas.

 [Par avāriju Černobiļas AES](#)

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā [civilā aizsardzība](#) tika reorganizēta, ņemot vērā konkrētos vietējos apstākļus un iespējamās apdraudējumus.

1991.gadā uzsākta civilās aizsardzības sistēmas reorganizācija, uz Latvijas Republikas Civilās aizsardzības štāba bāzes izveidots

Civilās aizsardzības operatīvais centrs, ar 1992.gada 15.decembra LR Augstākās padomes lēmumu pārdēvēts par LR Civilās aizsardzības centru.

1992.gada 15.decembrī pieņemts likums „Par Latvijas Republikas civilo aizsardzību”.

No 1993.gada LR Civilās aizsardzības centrs strādā Aizsardzības ministrijas pārraudzībā, bet 1996.gada septembrī tas pāriet Iekšlietu ministrijas pārraudzībā.

Ar 1998.gada 21.maijā pieņemtajiem Grozījumiem likumā „Par Latvijas Republikas civilo aizsardzību”, civilās aizsardzības sistēma tiek integrēta Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta sastāvā, 1998.gada 31.jūlijā tiek izveidota Ārkārtējo situāciju gatavības plānošanas pārvalde (ĀSGPP).

Pilnveidojot Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darba organizāciju no 2000.gada 01.aprīļa tiek izveidota - VUGD Civilās aizsardzības pārvalde, no 2002.gada 01.oktobra - VUGD Galvenā civilās aizsardzības pārvalde, no 2006.gada 01.februāra - VUGD Civilās aizsardzības pārvalde.

2007.gada 1.janvārī stājās spēkā jaunais [Civilās aizsardzības likums](#), nosakot civilās aizsardzības sistēmas struktūru, organizāciju, galvenos uzdevumus, vadību, finansēšanu, valsts iestāžu, pašvaldību un komersantu uzdevumus civilās aizsardzības jomā (Likums zaudējis spēku ar 2016.gada 1.oktobri).

2016.gada 1.oktobrī stājās spēkā jaunais [Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums](#), kura mērķis ir noteikt tiesiskos un organizatoriskos civilās aizsardzības sistēmas darbības un katastrofas pārvaldīšanas principus, lai iespējami maksimāli nodrošinātu cilvēku, vides, infrastruktūras un īpašuma drošību un aizsardzību.

<https://www.muzejs.vugd.gov.lv/lv/civilas-aizsardzibas-vesture>